

Receive Date:
24/11/2022

Accept Date:
15/5/2023

Research Article

Vol.19, No.1, Serial 35

Spring & Summer
2023

pp.: 90-102

Predicting Academic Procrastination, Academic Self-efficacy and Achievement Motivation of Elementary School Students Based on Personality Traits of Mothers During Virtual Education in Corona Era

DOI: [10.22070/TLR.2023.15813.1222](https://doi.org/10.22070/TLR.2023.15813.1222)

Negar Taheri¹ , Dr. Sara Aghababaei² and Dr. Kiomars Farahbakhsh³

1. *M.A in Family Counselling, Shahid Ashrafi Esfahani University, Esfahan, Iran.
Email: negar_taherii1995@yahoo.com*
2. *Assistant Professor, Department of Psychology, Shahid Ashrafi Esfahani University, Esfahan, Iran. (Corresponding Author)
Email: sara.aghababaei@ymail.com*
3. *Associate Professor, Department of Counselling, Allame Tabatabaee University, Tehran, Iran.
Email: farahbakhsh@atu.ac.ir*

Abstract

Introductoin: This research was conducted to predict academic procrastination, academic self-efficacy, and motivation of sixth-grade students based on the personality traits of mothers during virtual education in the Corona era.

Method: The research is of a correlational type. The statistical population was all sixth-grade elementary school students of Mubarake city of Isfahan along with their mothers, of which 216 (115 girls, 101 boys) people were selected based on Cochran's formula in a multi-stage random manner as a sample. In order to collect data from the Short Neo Form Personality Questionnaire (1985) for mothers, and Bernardo Weiner's Achievement Motivation Questionnaire (1990), Jinks and Morgan's Self-Employment Questionnaire (1999), and Shams Al-Ahrari's Academic Procrastination Questionnaire (2010) for Students were used. The data were analyzed using SPSS-22 software and stepwise and hierarchical regression.

Results: The results show that among the personality dimensions of mothers, the effect of agreeableness and responsibility on children's procrastination is significant and inverse ($p < 0.05$) and the effect of mothers' extroversion and responsibility on students' academic self-efficacy is significant and direct ($p < 0.05$). Responsibility had a direct and meaningful relationship and neuroticism had an inverse relationship with motivation to progress ($p < 0.05$), but the regression results showed that the personality characteristics of mothers do not have a significant effect on the motivation of children's academic progress.

Discussion and Conclusion: According to the obtained results, providing solutions to increase responsibility, agreeableness, and extraversion as well as reducing the neuroticism of mothers can help in virtual education to reduce negligence and increase academic self-efficacy and the motivation of students to progress.

Keywords: Academic Procrastination, Achievement Motivation, Academic Self-Efficacy, Personality Traits.

پیش بینی سهل انگاری تحصیلی، خودکار آمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش آموزان بر اساس ویژگی های شخصیتی مادران در طول آموزش مجازی دوران کرونا

DOI: 10.22070/TLR.2023.15813.1222

نگار طاهری طالخونچه^۱، سارا آقابابایی^{۲*}، کیومرث فرح بخش^۳

۱. کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران.

Email: sara.aghababaei@gmail.com

۲. استادیار گروه روان شناسی، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، اصفهان، ایران. (نویسنده مسئول)

Email: sara.aghababaei@gmail.com

۳. دانشیار گروه مشاوره، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

Email: farahbakhsh@atu.ac.ir

چکیده

این پژوهش با هدف پیش بینی سهل انگاری تحصیلی، خودکار آمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش آموزان پایه ششم ابتدایی بر اساس ویژگی های شخصیتی مادران در طول آموزش مجازی دوران کرونا انجام شد. پژوهش از نوع همبستگی بوده و جامعه آماری کلیه دانش آموزان پایه ششم ابتدایی شهرستان مبارکه اصفهان به همراه مادرانشان بوده اند، که از بین آنها ۲۱۶ (۱۱۵ دختر، ۱۰۱ پسر) نفر بر اساس فرمول کوکران به صورت تصادفی چند مرحله ای به عنوان نمونه انتخاب شدند. به منظور جمع آوری داده ها از پرسشنامه ی شخصیت نئو فرم کوتاه (۱۹۸۵) برای مادران و از پرسشنامه های انگیزه پیشرفت برناردو و اینر (۱۹۹۰)، پرسشنامه خودکار آمدی تحصیلی جینکز و مورگان (۱۹۹۹) و سهل انگاری تحصیلی شمس الاحراری (۱۳۸۹) برای دانش آموزان استفاده شد. داده ها با استفاده از نرم افزار spss-۲۲ و با رگرسیون گام به گام و سلسله مراتبی تجزیه و تحلیل شدند. نتایج نشان دهنده ی آن است که در میان ابعاد شخصیتی مادران، تاثیر توافق-پذیری و مسئولیت-پذیری بر سهل-انگاری فرزندان معنادار و معکوس ($p < 0.05$) و تاثیر برون-گرایی و مسئولیت-پذیری مادران بر خودکار آمدی تحصیلی دانش آموزان معنادار و مستقیم ($p < 0.05$) و مسئولیت پذیری رابطه مستقیم و معنادار و روان نژندی رابطه معکوس با انگیزه پیشرفت داشته است ($p < 0.05$)، اما نتایج رگرسیون نشان داد که ویژگی های شخصیتی مادران، تاثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان ندارد. با توجه به نتایج به دست آمده ارائه راهکارهایی برای افزایش مسئولیت پذیری، توافق پذیری و برون گرایی و هم چنین کاهش روان نژندی مادران میتواند در آموزش مجازی به کاهش سهل انگاری و افزایش خودکار آمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش آموزان کمک کند.

نشریه علمی

پژوهش های آموزش و یادگیری

دوره ۱۹، شماره ۱، پیاپی ۳۵
بهار و تابستان ۱۴۰۱
صص: ۹۰-۱۰۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۹/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۲/۲۵

مقاله پژوهشی

Journal of

Training & Learning Researches

Vol.19, No. 1, Serial 35

Spring & Summer
2023

pp.: 90-102

کلیدواژه ها: سهل انگاری تحصیلی، انگیزه پیشرفت، خودکار آمدی تحصیلی، ویژگی های شخصیتی.

مقدمه

گزارشات زیادی در مورد تأثیر COVID-19 در سلامت و زندگی افراد گزارش شده است، به صورتی که تقریباً همه جنبه های زندگی مردم جهان را تحت تأثیر قرار داد [۱]. قرنطینه کردن به عنوان روشی برای پیشگیری از منتقل شدن و افزایش شیوع و گسترش بیماری های واگیر به کار می رود، که در دوران کرونا به کار گرفته شد [۳ و ۲]. غالباً تحمل کردن قرنطینه آن هم به مدت طولانی برای افراد مختلف به ویژه کودکان و نوجوانان یک تجربه ناخوشایند و استرس زا بوده و سبب ایجاد تغییراتی در زندگی روزمره آن ها می شود [۴]. علاوه بر آن فشار ناشی از احتمال ابتلا به بیماری، کودکان و نوجوانان را مانند گروه های سنی دیگر درگیر می نماید. به همین دلیل ضروری است که در این دوران به سلامت روان دانش آموزان به عنوان یک ضرورت انکارناپذیر توجه ویژه شود [۵].

بیماری کرونا بزرگترین چالشی است که سیستم های آموزشی تاکنون با آن روبرو بوده اند [۱]. به طور باورنکردنی، بیش از نیم میلیارد کودک مجبور شدند به فراگیران مجازی تبدیل شوند، در حالی که والدین، خواهران و برادران و سایر اعضای خانواده نقش جدیدی را به عنوان تسهیل گران یادگیری و شبه معلمان و مربیان به عهده گرفتند [۶]. بسیاری از معلمان، خانواده ها و فراگیران برای این تغییر جدید آماده نبودند. برخی از سختی های این نوع آموزش سبب افزایش درگیری والدین با دانش آموزان در ضمن آموزش دادن به آن ها شد. مشارکت والدین عامل مهمی برای پیشرفت دانش آموزان در آموزش سنتی است و حمایت والدین سهم قابل توجهی در موفقیت فراگیران در محیط یادگیری مجازی دارد. به این شرط که از ساز و کار آن آگاه بوده و تحت آموزش قرار گیرند [۱].

مشکلات آموزشی یکی از مسائلی می باشد که در شرایط شیوع کرونا به خاطر تعطیل شدن مدارس برای کودکان و نوجوانان به وجود آمده است. برگزاری کلاس های درسی به صورت برخط در شرایط قرنطینه، عدم دسترسی همگان به اینترنت، کاهش زمان آموزش، کیفیت نامناسب خدمات آموزش برخط و نابرابری در استفاده از فرصت های آموزشی، سبب کاهش عملکرد تحصیلی یادگیرندگان می گردد [۵]. برای افزایش بازدهی یادگیری در آموزش آنلاین نیاز به حضور شناختی، حضور اجتماعی و حضور تدریس می باشد [۵]. گاریسون و کلوند-اینز [۷] این حضور شناختی را به عنوان سطح و عمق تفکر انتقادی معرفی می نماید که در ضمن تعامل و ارتباط بین اعضای یک جامعه یادگیری مشخص می گردد. البته تعامل و گفتمان انتقادی باید حالت

ساختاریافته و منسجم داشته باشد تا بتواند حضور شناختی را ایجاد نماید. حضور شناختی برای سازگاری با آموزش آنلاین ضروری است. حضور اجتماعی ایجاد کننده یک پیوند است که کلاس های آنلاین تا حدودی فاقد این ویژگی می باشند و در آن فرد این احساس را دارد که به عنوان یک عضو مهم از جامعه یادگیری شناخته نمی شود [۸]. به دلیل ضعف در حضور شناختی و حضور اجتماعی سطح اضطراب دانش آموزان بالاتر رفته که این امر نیز به نوبه خود می تواند سبب ایجاد مشکلات انگیزشی از جمله سهل انگاری، نگرانی و اضطراب و نارضایتی از مطالعه شود [۹]. سهل انگاری به معنای تاخیر در آغاز کردن و یا تکمیل کردن یک عمل هدفمند می باشد [۱۰]. سهل انگاری یکی از عوامل مهم عقب ماندن از تحصیل و یا کسب نمرات منفی در دانش آموزان و دانشجویان می باشد [۱۱]. این مساله، چالش ها و درگیری های زیادی را در محیط خانواده به وجود آورده، و سبب ایجاد درگیری هایی با پدر و مادر می شود [۱۲]. خانواده می تواند نقش مهم و پویایی در ایجاد و یا حذف این عادت به صورت غیر مستقیم داشته باشد [۱۳]. همچنین پژوهش ها بیانگر آن است که دانش آموزانی که در یادگیری و اجرای تکالیف خود، احساس خودکار آمدی دارند در مقایسه با دانش آموزانی که به توانایی هایشان شک دارند، پیشرفت بیشتری کرده، آمادگی بیشتری برای انجام کارها داشته، در فعالیت هایشان جدی تر بوده و استقامت بیشتری در برابر ناکامی ها دارند [۱۴]. خودکار آمدی تحصیلی یکی از جنبه های مهم خودکار آمدی است [۱۵]، که به باور دانش آموزان درباره توانایی های خود برای فهم یا انجام تکالیف درسی و رسیدن به اهداف مورد نظر در یک زمینه تحصیلی مشخص اطلاق می شود [۱۶]. همچنین این نوع از خودکار آمدی را میتوان به معنای اعتماد دانش آموز نسبت به توانایی اش برای به چالش کشیدن وظایف علمی دانست [۱۷]. در طی سال های اخیر، روان شناسان از این واقعیت که خودکار آمدی فرد و نگرش و ادراک وی از خودش، رابطه بسیار نزدیکی با چگونگی یادگیری و رفتار او دارد، به خوبی آگاه شده اند، این واقعیت باعث شده است که استروم (۱۹۹۶) بیان نماید علت مشکلات بسیاری از دانش آموزان در مدرسه، هوش پایین و یا اختلال جسمی نیست، بلکه به این دلیل است که آنها خود را قادر به انجام تکالیف تحصیلی نمی دانند. این صحبت استروم بدین معناست که در واقع این دانش آموزان از خودکار آمدی پایینی در امور تحصیلی خود برخوردارند [۱۸].

موفقیت و پیشرفت در تحصیل محقق نخواهد شد مگر آنکه فرد از انگیزش لازم که یکی از مفاهیم اساسی از دید روانشناسان و صاحب نظران تعلیم و تربیت برای توضیح

مستقیم و روان آزرده‌گی دارای رابطه منفی و معکوس با عملکرد تحصیلی می‌باشند [۲۷]. هم چنین قلاپی و امین زاده [۲۸] پژوهشی با هدف بررسی نقش درونگرایی و برونگرایی مادران بر انگیزش پیشرفت دانش آموزان و تاثیر آن بر عملکرد تحصیلی آنان انجام دادند. نتایج نشان داد که متغیرهای درونگرایی و برونگرایی مادران پیش بینی کننده‌های مناسبی برای پیشرفت تحصیلی دانش آموزان محسوب می‌شوند. به این معنا که بین ویژگی‌های شخصیتی مادر (درونگرایی - برونگرایی) با انگیزش پیشرفت فرزندان رابطه وجود دارد. هم چنین بین ویژگی‌های شخصیتی مادر (درونگرایی - برونگرایی) با عملکرد تحصیلی فرزندان رابطه وجود دارد.

در شهرستان مبارکه نیز در زمان کرونا و تعطیلی کلاس‌ها، آموزش در پایه ششم ابتدایی مدارس دولتی همچون دیگر مدارس دولتی به صورت مجازی و در بستر برنامه شاد انجام میگرفت که به علت عدم دسترسی برخی از دانش آموزان به تلفن همراه و عدم آشنایی با شیوه‌ی کار با آن و همچنین تسلط نداشتن برخی از خانواده‌ها به شیوه‌ی کار با تلفن همراه و تازه بودن این نوع آموزش و عدم نظارت معلم مستقیم بر کار دانش آموزان تبعاتی از جمله سهل انگار شدن دانش آموزان و افت تحصیلی را به همراه داشت. حقیقت باید اذعان داشت، از آن جایی که در آموزش مجازی دوران کرونا مادران وظیفه آموزش دانش آموزان را بر عهده داشتند، این آموزش مسائل و مشکلاتی را برای دانش آموزان و مادرانشان ایجاد کرده بود. بنابراین توجه به این نکته که آیا ویژگی‌های شخصیتی مادران می‌تواند پیش بینی کننده متغیرهای تحصیلی مربوط به دانش آموز از جمله سهل انگاری تحصیلی، خودکار آمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت باشد، مهم به نظر می‌رسد. هم چنین با توجه به اینکه ویروس کرونا همچنان ادامه دارد و ممکن است در آینده مجدداً مدارس را به سمت آموزش برخط ببرد انجام چنین پژوهشی می‌تواند راهکارهایی را به منظور بهبود عملکرد تحصیلی دانش آموزان ارائه دهد. بنابراین هدف از انجام پژوهش حاضر پیش بینی سهل انگاری تحصیلی، خودکار آمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش آموزان پایه ششم دوره ابتدایی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران در طول آموزش مجازی دوران کرونا می‌باشد.

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی از نوع هم بستگی می‌باشد.

سطوح مختلف عملکرد بوده و تفاوت در میزان تلاش برای انجام تکالیف درسی و رفتارهای تحصیلی را بیان می‌کند، برخوردار باشد [۱۹]. انگیزش پیشرفت یکی از عوامل روانشناختی پیشرفت تحصیلی بوده و سرمایه گذاری شناختی، عاطفی و رفتاری برای پیشرفت در تعلیم و تربیت است [۲۰]. روانشناسان، ضرورت توجه به انگیزش در تعلیم و تربیت را، به دلیل ارتباط مؤثر آن با یادگیری جدید، مهارتها، راهبردها و رفتارها متذکر شده و یکی از سازه‌های اولیه‌ای که برای تبیین این انگیزش ارائه کرده اند، انگیزش پیشرفت است [۱۹].

یکی از مهمترین عوامل محیطی و تاثیرگذار در تحصیل دانش آموزان، خانواده است که بعد کارکردی آن در مطالعات مختلف مورد بررسی قرار گرفته است [۲۰]. والدین و به ویژه مادران با رفتارهای خود سبب ایجاد موقعیت‌هایی میشوند که بر انگیزاننده‌ی رفتارهای خاصی در کودک می‌شود و یا سرمشق‌هایی را برای الگوسازی در اختیار آنها قرار داده و دسته خاصی از رفتارها را در آن‌ها تشویق می‌کنند [۲۱]. تحقیقات نشان می‌دهد که بین ویژگی‌های شخصیتی، اضطراب، افسردگی و سواس والدین با سطح پیشرفت تحصیلی دانش آموزان ارتباط معناداری وجود دارد [۲۲].

رویکردهای مختلفی در ارتباط با شخصیت وجود دارد، رویکردهای عمده عبارتند از: رویکرد روان تحلیلی، رویکرد شناختی-اجتماعی^۱، رویکرد انسان گرایی^۲ و رویکرد صفات [۲۳]. یکی از مدل‌های رویکرد صفات، مدلی است که توسط کاستا و مک کری ساخته شد و پنج عامل بزرگ شخصیت را معرفی کرد که شامل؛ برونگرایی، روان رنجوری، گشودگی به تجربه، با وجدان بودن و توافق پذیری می‌باشد [۲۴]. هر عامل می‌تواند پیامدهای مختلفی را در موفقیت‌های حرفه‌ای، تحصیلی، سلامت جسمی، روابط اجتماعی و بهزیستی روان شناختی ایجاد کند [۲۵]. پرسشنامه NEO یکی از پرسشنامه‌های کارآمد مربوط به ارزیابی شخصیت بر اساس دیدگاه تحلیل عاملی است. این آزمون به لحاظ انعکاس ۹ عامل اصلی، امروزه به عنوان یک مدل فراگیر بر اساس تحلیل عوامل محسوب میشود و به دلیل گستردگی کاربرد آن در ارزیابی شخصیت و نیز در امور بالینی میتواند یکی از مناسبترین ابزارهای ارزیابی شخصیت باشد [۲۶]. عیسائی چشمه ماهی، باقریان و حسن زاده توکلی در پژوهشی تحت عنوان بررسی رابطه ابعاد شخصیت با عملکرد تحصیلی دانشجویان به این نتیجه رسیدند که ویژگی‌های شخصیتی برونگرایی و با وجدان بودن دارای رابطه مثبت و

^۱ Social cognitive

^۲ Humanistic

جامعه آماری

مادرانشان در سال تحصیلی 1399-1400 بودند که تعداد دانش آموزان پایه ششم ۹۵۰ نفر بوده است. مدارس پایه ششم ابتدایی شهرستان مبارکه اصفهان به همراه می باشد:

جامعه آماری شامل کلیه دانش آموزان مدارس ابتدایی دولتی پایه ششم ابتدایی شهرستان مبارکه اصفهان به همراه

نام مدرسه	جنسیت	نام مدرسه	جنسیت
شرافت	دخترانه	امام صادق	پسرانه
اندیشه	دخترانه	امید	پسرانه
شهدای گمنام	دخترانه	برزگران	پسرانه
خدیجه	دخترانه	فروغی	پسرانه
بهار	دخترانه	زاگرس	پسرانه
آیته الله هاشمی	دخترانه	سلمان فارسی	پسرانه

نمونه و روش نمونه گیری

حجم نمونه شامل ۲۱۶ دانش آموز پایه ششم ابتدایی مدارس ابتدایی دولتی شهرستان مبارکه به همراه مادرانشان در سال تحصیلی 1399-1400 بودند که به روش نمونه گیری تصادفی چند مرحله ای انتخاب شدند.

استفاده نمود، که این فرمول به شرح زیر می باشد:

$$n = \frac{n_0}{1 + \frac{(n_0 - 1)}{N}}$$

نحوه محاسبه تعداد افراد نمونه در ذیل آمده است:

$$n = \frac{274}{1 + 0.27} = 215.7 \approx 216$$

در این فرمول:

$$N=950$$

$$n_0=274$$

$$n = \frac{\frac{Z^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{Z^2 pq}{d^2} - 1 \right)}$$

شیوه اجرای پژوهش

با توجه به شرایط حاکم بر جامعه (شیوع ویروس کرونا) اجرای پژوهش و جمع آوری داده ها به صورت مجازی و از طریق سایت های پرسشنامه انجام گردید، (پرسشنامه ها در گوگل فرم طراحی شدند). پس از کسب مجوز از اداره آموزش و پرورش شهرستان مبارکه، ابتدا از بین ۵۲ مدرسه ابتدایی شهرستان، ۱۲ مدرسه و در هر یک از مدارس انتخاب شده یکی از کلاس های پایه ششم آن، به صورت تصادفی انتخاب شد. سپس در هر یک کلاس ها نیز به صورت میانگین ۱۸ دانش آموز به صورت تصادفی به عنوان نمونه پژوهش انتخاب گردیدند.

به منظور اجرای پرسش نامه ها، به دلیل شیوع کرونا و عدم حضور دانش آموزان در مدرسه، با اضافه شدن به گروه های کلاسی آن ها، پس از دادن توضیحات و پاسخ به سوالات دانش آموزان و والدین پرسشنامه ها به صورت آنلاین در اختیار آن ها قرار گرفت و از آنان خواسته شد با کمال دقت به پرسشنامه ها پاسخ دهند. پرسشنامه ی شخصیت نثو

طبق این فرمول تعداد افراد ۲۷۴ به دست می آید که از طریق فرمول بالا به دست آمده است، در مواردی که حجم جامعه مورد بررسی محدود و قابل شناسایی باشد با استفاده از فرمول تصحیح حجم نمونه برای جامعه محدود می توان حجم نمونه را در مطالعه اصلاح نمود. نکته ای که باید در این قسمت مد نظر قرار دهیم این هست که اگر حجم نمونه محاسبه شده با استفاده از فرمول کوکران از ۵٪ حجم جامعه معلوم مورد بررسی فراتر رود، باید از فرمول تصحیح حجم نمونه کوکران برای محاسبه حجم نمونه نهایی در مطالعه استفاده گردد. اگر حجم نمونه محاسبه شده به وسیله فرمول کوکران از ۵٪ حجم کل جامعه فراتر نرود نیازی به استفاده از این فرمول تصحیح حجم نمونه نمی باشد [۲۹]. فرمول تصحیح حجم نمونه به صورت زیر می باشد و از آنجایی که عدد ۲۷۴ حدود ۲۷ درصد اعضای جامعه را در برمیگیرد میتوان از فرمول تصحیح حجم نمونه برای جامعه محدود

بر اساس طیف لیکرت از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم می باشد. این پرسشنامه توسط والدین دانش آموزان تکمیل می شود و دانش آموزانی که دارای سهل انگاری هستند شناسایی شدند. میزان پایایی این پرسشنامه برای ۲۵ سوال با روش آلفای کرونباخ معادل ۰/۸ محاسبه شده که بیانگر پایایی بالای آن می باشد [۳۳].

پرسشنامه انگیزه پیشرفت برنارد واینر^۲:

این پرسشنامه دارای ۲۰ سوال ۲ گزینه ای است که هدف آن سنجیدن انگیزش پیشرفت در کودکان ۶ تا ۱۴ سال است و برنارد واینر در دانشگاه کالیفرنیا به تدوین آن پرداخته است. در ایران بهره مند چی به هنجاریابی آن بر روی دانش آموزان دختر و پسر دوره راهنمایی پرداخته و کاشانی نیز در مورد یک گروه ۳۰۰ نفری از دانش آموزان دختر و پسر مورد پژوهش قرار گرفته است که ضریب اعتبار آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ معادل ۰/۵۱ گزارش شده است [۳۴].

پرسشنامه خودکارآمدی تحصیلی جینکز و مورگان:

این پرسشنامه توسط مورگان و جینکز (۱۹۹۹) طراحی شده است که به ارزیابی سه عامل استعداد، کوشش و بافت در قالب ۳۰ گویه می پردازد. ماده های این مقیاس با طیف لیکرت دارای پاسخ چهار درجه ای، ۴ (کاملاً موافقم)، ۳ (تا حدودی موافقم)، ۲ (تا حدودی مخالفم) و ۱ (کاملاً مخالفم) است و سؤالهای ۲۳، ۲۲، ۲۰، ۱۹، ۱۶، ۱۵، ۵، ۴ به صورت معکوس نمره گذاری می شود، میزان همسانی درونی با استفاده از روش آلفای کرونباخ ۰/۸۲ درصد و ضریب آلفای کرونباخ سه زیرمقیاس استعداد و کوشش و بافت به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۶۶، ۰/۷۰ گزارش شده است [۳۵]. در ایران در پژوهش جمالی و همکاران (۱۳۹۲) نیز به منظور به دست آوردن پایایی از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب پایایی برای خودکارآمدی کلی ۰/۷۶ و خرده مقیاس های استعداد ۰/۷۹، بافت ۰/۶۲ و تلاش ۰/۵۹ به دست آورده اند.

یافته ها

در این بخش متغیرهای پژوهش شامل سهل انگاری، خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و هم-چنین ویژگی های شخصیتی مادران از نظر شاخص های میانگین و انحراف معیار توصیف می شود.

توسط مادران و پرسشنامه های سهل انگاری تحصیلی، انگیزه پیشرفت، خودکارآمدی توسط دانش آموزان پاسخ داده شد. پس از آن داده های به دست آمده مورد بررسی قرار گرفتند.

ابزار جمع آوری داده ها

پرسشنامه ی شخصیت نئو^۱ (فرم کوتاه ۶۰ سوالی):

پرسشنامه شخصیتی نئو در سال ۱۹۸۵ توسط مک کری و کاستا تهیه شده است [۲۹]. این آزمون در ایران توسط حق شناس در شیراز هنجاریابی گردید. این پرسشنامه از ۶۰ گویه بر اساس مقیاس پنج درجه ای لیکرت به صورت «کاملاً موافق= ۴»، «موافق= ۳»، «نظری ندارم= ۲»، «مخالف= ۱» و «کاملاً مخالف= ۰» تهیه شده که هر ۱۲ گویه آن یکی از پنج عامل بزرگ شخصیت (برونگرایی، مقبولیت، وظیفه شناسی، روان رنجوری و تجربه گرایی) را مورد پایش قرار میدهد. بنابراین دامنه نمرات در هر گویه بین ۰-۴۸ است [۳۰]. در خصوص پایایی آزمون، کاستا و مک کری [۳۱] ضریب آلفای بین ۰/۶۸ (برای توافقی بودن) تا ۰/۸۶ (برای روان آزرده گرایی) را گزارش کرده اند، همچنین در ارتباط با اعتبار این آزمون کاستا و مک کری (۱۹۸۹) اعلام می دارند که ابزار کوتاه شده ی آن با فرم کامل مطابقت کامل دارد، به طوری که مقیاس های فرم کوتاه همبستگی بالای ۰/۶۸ را با مقیاس های نسخه کامل آزمون دارد.

به منظور هنجاریابی این آزمون گروسی فرشی و همکاران [۳۰] نمونه ای با حجم ۲۰۰۰ نفر از بین دانشجویان دانشگاه های تبریز، شیراز و دانشگاه های علوم پزشکی این دو شهر انتخاب کردند. در این پژوهش، ضریب همبستگی ۵ بعد اصلی را بین ۰/۵۶ تا ۰/۸۷ گزارش شده است. ضرایب آلفای کرونباخ در هر یک از عوامل اصلی روان رنجوری، برون گرایی، تجربه گرایی، مقبولیت و وظیفه شناسی به ترتیب ۰/۸۶، ۰/۷۳، ۰/۵۶، ۰/۶۸ و ۰/۸۷ به دست آمده است. جهت بررسی اعتبار محتوایی این آزمون از همبستگی بین دو فرم گزارش شخصی (S) و فرم ارزیابی مشاهده گر (R)، استفاده شد، که حداکثر همبستگی به میزان ۰/۶۶ در عامل برون گرایی و حداقل آن به میزان ۰/۴۵ در عامل سازگاری بود [۳۲]. این پرسش نامه بر روی مادران اجرا شد.

پرسشنامه سهل انگاری تحصیلی:

پرسشنامه سهل انگاری تحصیلی توسط مینا شمس الاحراری (۱۳۸۹) معرفی شد که بر اساس پرسشنامه تاکنم طراحی شده است. این پرسشنامه ۲۵ سوالی بوده و پاسخ ها

^۱ NEO personality scale

^۲ Ber nard Weiner

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیرهای پژوهش	میانگین	انحراف معیار
سهل انگاری تحصیلی	۳۸/۳۹	۱۵/۱۹
خودکارآمدی تحصیلی	۹۵/۳۵	۱۰/۸۲
انگیزه پیشرفت تحصیلی	۸/۷۲	۲/۳۱
روان رنجوری	۲۰/۳۱	۵/۷۶
برون گرایی	۳۱/۵۴	۵/۵۳
اشتیاق به تجارب تازه	۲۹/۸۶	۴/۵۰
توافق پذیری	۳۱/۸۶	۵/۰۳
مسئولیت پذیری	۳۸/۱۲	۶/۳۲

از جدول شماره ۱ اینگونه استنباط می‌گردد که مادران از نظر ویژگی‌های بیان شده نه کاملاً درون‌گرا و نه کاملاً برون‌گرا، نه کاملاً محافظه‌کار و نه مقاوم در برابر تجارب جدید، نه چندان وظیفه‌شناس و نه چندان بی‌وجدان هستند. همچنین از نظر توافق‌پذیری در سطح متوسط هستند به گونه‌ای که در بعضی از موارد ترجیح می‌دهند دیگران را هم در نظر بگیرند و در بعضی موارد خیر. مادران شرکت‌کننده در پژوهش از نظر روان رنجوری نیز، وضعیت نامناسبی ندارند. همچنین نتایج می‌دهد انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان شرکت‌کننده در پژوهش پایین است، زیرا میانگین این متغیر ۸/۷۲ بدست آمده است که کمتر از نقطه برش ۱۱ است. دانش‌آموزان شرکت‌کننده خودکار آمدی

تحصیلی بالایی با میانگین ۹۵/۳۵ از خود نشان داده اند و میزان سهل انگاری شرکت‌کنندگان در پژوهش نیز در حد متوسط رو به پایین با میانگین ۳۸/۳۹ می‌باشد. در این بخش نیز با استفاده از آزمون‌های مناسب آماری، فرضیات تحقیق مورد بررسی قرار گرفت. فرضیات تحقیق با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و روش رگرسیون گام به گام و سلسله مراتبی بررسی شد. فرضیه ۱: سهل‌انگاری تحصیلی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادر در طول آموزش مجازی پیش‌بینی می‌شود.

جدول ۲. رابطه ویژگی‌های شخصیتی مادران با سهل‌انگاری تحصیلی دانش‌آموزان

سهل انگاری تحصیلی		ویژگی‌های شخصیتی
مقدار همبستگی	سطح معناداری	
۰/۱۷۲	* ۰/۰۱۱	روان رنجوری
-۰/۱۹۶	* ۰/۰۰۴	برون گرایی
-۰/۱۰۱	۰/۱۳۷	اشتیاق به تجارب تازه
-۰/۳۴۵	* ۰/۰۰۰۱	توافق پذیری
-۰/۳۲۸	* ۰/۰۰۰۱	مسئولیت پذیری

از یک طرف سطح معناداری کمتر از خطای ۵ درصد شده است و از طرف دیگر مقدار همبستگی مثبت بدست آمده است ($P=0/011 < 0/05$). جهت پیش‌بینی سهل‌انگاری فرزندان بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران از مدل رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. مدل رگرسیونی برازش داده شده به صورت زیر است:

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد رابطه معکوس و معناداری بین برون‌گرایی، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری مادران با میزان سهل‌انگاری دانش‌آموزان وجود دارد ($P < 0/05$)، بطوری که هرچه میزان این ویژگی‌های شخصیتی در مادران بیشتر باشد، سهل‌انگاری فرزندان کمتر می‌شود. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد هرچه میزان روان رنجوری در مادران بیشتر باشد، سهل‌انگاری دانش‌آموزان نیز بیشتر می‌شود. زیرا

$$Y = 74/027 + 0/055 * (X1) - 0/054 * (X2) + 0/174 * (X3) - 0/685 * (X4) - 0/484 * (X5)$$

جدول شماره ۳. ضرایب رگرسیونی تاثیر ویژگی‌های شخصیتی مادران بر سهل‌انگاری دانش‌آموزان

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب غیر استاندارد		آماره T	سطح معناداری	ضریب تعیین (R ²)
	ضریب رگرسیونی	خطای معیار			
مقدار ثابت	۷۴/۰۲۷	۱۱/۰۶۳	۶/۶۹۱	۰/۰۰۰۱*	
X1 روان‌رنجوری	۰/۰۵۵	۰/۱۸۹	۰/۲۹۱	۰/۷۷۲	
X2 برون‌گرایی	-۰/۰۵۴	۰/۲۲۰	-۰/۲۴۴	۰/۸۰۸	۰/۱۲۶
X3 اشتیاق به تجارب تازه	۰/۱۷۴	۰/۲۴۷	۰/۷۰۵	۰/۴۸۱	
X4 توافق‌پذیری	-۰/۶۸۵	۰/۲۳۸	-۲/۸۷۳	۰/۰۰۴*	
X5 مسئولیت‌پذیری	-۰/۴۸۴	۰/۲۱۸	-۲/۲۱۶	۰/۰۲۸*	

*معناداری در سطح ۵ درصد ($P < 0.05$)

نتیجه جدول ۳ نشان می‌دهد که در میان ابعاد شخصیتی مادران در حضور یکدیگر، تاثیر توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری بر سهل‌انگاری دانش‌آموزان پذیرد. برون‌گرایی و اشتیاق به تجارب تازه در حضور ویژگی معنادار نشده است ($P > 0.05$).
 فرضیه ۲: خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران در طول آموزش مجازی پیش‌بینی می‌شود.

نتایج جدول ۳ نشان می‌دهد که در میان ابعاد شخصیتی مادران در حضور یکدیگر، تاثیر توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری بر سهل‌انگاری فرزندان معنادار است. زیرا سطح معناداری ضریب رگرسیونی برای این دو ویژگی کمتر از خطای ۵ درصد بدست آمده است ($P < 0.05$). همچنین از آنجایی که ضریب رگرسیون به دست آمده منفی می‌باشد نشان دهنده آن است که رابطه‌ی این دو ویژگی با سهل‌انگاری معکوس می‌باشد و همچنین، تاثیر ویژگی روان

جدول ۴. رابطه ویژگی‌های شخصیتی مادران با خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان

ویژگی‌های شخصیتی	خودکارآمدی تحصیلی
مقدار همبستگی	سطح معناداری
روان‌نژندی	-۰/۳۰۵
برون‌گرایی	۰/۴۱۴
اشتیاق به تجارب تازه	۰/۲۷۹
توافق‌پذیری	۰/۳۸۲
مسئولیت‌پذیری	۰/۵۴۴

*معناداری در سطح ۵ درصد ($P < 0.05$)

زیرا از یک طرف سطح معناداری کمتر از خطای ۵ درصد شده است و از طرف دیگر مقدار همبستگی منفی بدست آمده است ($P = 0.0001 < 0.05$).
 جهت پیش‌بینی خودکارآمدی تحصیلی فرزندان بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران از مدل رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. مدل رگرسیونی برازش داده شده به صورت زیر است:

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد رابطه مستقیم معناداری بین برون‌گرایی، اشتیاق به تجارب تازه، توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری مادران با میزان خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزانشان وجود دارد ($P < 0.05$) بطوری که هرچه میزان این ویژگی‌های شخصیتی در مادران بیشتر باشد، خودکارآمدی تحصیلی فرزندان نیز بیشتر می‌شود. نتایج نشان می‌دهد هرچه میزان روان‌نژندی در مادران بیشتر باشد، خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان کمتر می‌شود.

$$Y = 57/231 - 0/131 * (X1) + 0/281 * (X2) + 0/04 * (X3) + 0/175 * (X4) + 0/659 * (X5)$$

تغییرات خودکارآمدی تحصیلی فرزندان، بوسیله متغیرهای پیش‌بین مورد استفاده در مدل توضیح داده شده است.

با توجه به مقدار ضریب تعیین بدست آمده در جدول ۴-۱۲، اینگونه استنباط می‌شود ۳۱ درصد از مجموع مربعات

جدول ۵. ضرایب رگرسیونی تاثیر ویژگی‌های شخصیتی مادران بر خودکارآمدی تحصیلی دانش آموزان

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب غیر استاندارد		آماره T	سطح معناداری	ضریب تعیین (R2)
	ضریب رگرسیونی	خطای معیار			
مقدار ثابت	۵۷/۲۳۱	۷/۰۰۷	۸/۱۶۷	۰/۰۰۰۱*	
X1 روان‌نژندی	-۰/۱۳۱	۰/۱۲۰	-۱/۰۹۵	۰/۲۷۵	
X2 برون‌گرایی	۰/۲۸۱	۰/۱۳۹	۲/۰۲۱	۰/۰۴۵*	۰/۳۱
X3 اشتیاق به تجارب تازه	۰/۰۴	۰/۱۵۷	۰/۲۵۷	۰/۷۹۸	
X4 توافق‌پذیری	۰/۱۷۵	۰/۱۵۱	۱/۱۶۲	۰/۲۴۶	
X5 مسئولیت‌پذیری	۰/۶۵۹	۰/۱۳۸	۴/۷۶۲	۰/۰۰۰۱*	

*معناداری در سطح ۵ درصد ($P < 0.05$)

حضور ویژگی برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری بر خودکارآمدی تحصیلی دانش‌آموزان معنادار نشده است ($P > 0.05$). فرضیه ۳: انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پایه ششم ابتدایی بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران در طول آموزش مجازی پیش‌بینی می‌شود.

نتایج جدول ۵ بیانگر آن است که در میان ابعاد شخصیتی مادران در حضور یکدیگر، تاثیر برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری بر خودکارآمدی تحصیلی مادران معنادار است. زیرا سطح معناداری ضریب رگرسیونی برای این دو ویژگی کمتر از خطای ۵ درصد بدست آمده است ($P < 0.05$)، و تاثیر ویژگی روان‌رنجورخویی، اشتیاق به تجارب تازه و توافق‌پذیری در

جدول ۶. رابطه ویژگی‌های شخصیتی مادران با انگیزه پیشرفت تحصیلی

ویژگی‌های شخصیتی	انگیزه پیشرفت تحصیلی	
	مقدار همبستگی	سطح معناداری
روان‌نژندی	-۰/۱۴۷	۰/۰۳۱*
برون‌گرایی	۰/۰۵۲	۰/۴۴۸
اشتیاق به تجارب تازه	-۰/۰۰۸	۰/۹۰۵
توافق‌پذیری	۰/۱۰۵	۰/۱۲۶
مسئولیت‌پذیری	۰/۱۴۷	۰/۰۳۲*

*معناداری در سطح ۵ درصد ($P < 0.05$)

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد رابطه مستقیم معناداری بین مسئولیت‌پذیری مادران با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزانشان وجود دارد ($P < 0.05$) بطوری که هرچه میزان مسئولیت‌پذیری در مادران بیشتر باشد، انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان نیز بیشتر می‌شود. نتایج نشان می‌دهد هرچه میزان روان‌نژندی در مادران بیشتر باشد، انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمتر می‌شود. زیرا از یک طرف سطح معناداری کمتر از خطای ۵ درصد شده است و از طرف دیگر مقدار همبستگی منفی بدست آمده است

این در حالیست که ارتباط معناداری بین برون‌گرایی مادر و انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزند، اشتیاق به تجارب تازه در مادر با انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزند، توافق-پذیری مادر با انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزند وجود ندارد ($P > 0.05$). جهت پیش‌بینی انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران از مدل رگرسیون چندگانه استفاده می‌شود. مدل رگرسیونی برازش داده شده به صورت زیر است:

$$Y = 9/213 - 0/046 * (X1) + 0/018 * (X2) + 0/04 * (X3) + 0/006 * (X4) + 0/053 * (X5)$$

پیش‌بین مورد استفاده در مدل توضیح داده شده است که مقدار بسیار کمی است و معنادار نشده است.

با توجه به مقدار ضریب تعیین بدست آمده در جدول ۴-۱۷، اینگونه استنباط می‌شود ۱/۴ درصد از مجموع مربعات تغییرات انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان، بوسیله متغیرهای

جدول ۷. ضرایب رگرسیونی تاثیر ویژگی‌های شخصیتی مادران بر انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان

متغیرهای پیش‌بین	ضرایب غیر استاندارد		آماره T	سطح معناداری	ضریب تعیین (R2)
	خطای معیار	ضریب رگرسیونی			
مقدار ثابت	۹/۲۱۳	۲/۰۱۷	۴/۵۶۸	۰/۰۰۰۱*	
X1 روان‌نژندی	-۰/۰۴۶	۰/۰۳۲	-۱/۴۴۶	۰/۱۵	
X2 برون‌گرایی	-۰/۰۱۸	۰/۰۳۶	-۰/۴۹۲	۰/۶۲۳	۰/۰۱۴
X3 اشتیاق به تجارب تازه	-۰/۰۴	۰/۰۴	-۰/۹۹۷	۰/۳۲	
X4 توافق‌پذیری	۰/۰۰۶	۰/۰۳۹	۰/۱۶	۰/۸۷۳	
X5 مسئولیت‌پذیری	۰/۰۵۳	۰/۰۳۶	۱/۴۸۱	۰/۱۴	

*معناداری در سطح ۵ درصد ($P < 0.05$)

با توجه به معنادار نشدن ضرایب رگرسیون، جدول زیر نتایج هم‌بستگی بین ویژگی‌های شخصیتی مادران و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان را نشان می‌دهد.

نتایج جدول ۷ نشان می‌دهد که ابعاد شخصیتی مادران، تاثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان ندارد. زیرا سطح معناداری ضریب رگرسیونی برای همه‌ی ویژگی‌ها بیش از خطای ۵ درصد بدست آمده است ($P > 0.05$).

جدول ۸. رابطه ویژگی‌های شخصیتی مادران با انگیزه پیشرفت تحصیلی

انگیزه پیشرفت تحصیلی		ویژگی‌های شخصیتی
مقدار همبستگی	سطح معناداری	
-۰/۱۴۷	۰/۰۳۱*	روان‌نژندی
۰/۰۵۲	۰/۴۴۸	برون‌گرایی
-۰/۰۰۸	۰/۹۰۵	اشتیاق به تجارب تازه
۰/۱۰۵	۰/۱۲۶	توافق‌پذیری
۰/۱۴۷	۰/۰۳۲*	مسئولیت‌پذیری

*معناداری در سطح ۵ درصد ($P < 0.05$)

است در پاسخ به موقعیت‌های مخلف تغییر کند [۳۶] و از آنجایی که مادر با شخصیت خود آفریننده موقعیت‌هایی است که رفتارهای خاصی را در کودک برمی‌انگیزد [۳۷] و واکنش مادران به رفتارهای مشابه کودکان متفاوت است، در نتیجه شخصیت‌های متفاوتی در افراد خلق می‌شود. نتایج این پژوهش نشان داد توافق‌پذیری و مسئولیت‌پذیری مادران به پیش‌بینی سهل‌انگاری می‌پردازد، برون‌گرایی و مسئولیت‌پذیری مادران می‌تواند پیش‌بینی‌کننده خودکار آمدی تحصیلی دانش‌آموزان در دوران آموزش مجازی باشد و هم‌چنین مسئولیت‌پذیری رابطه مستقیم و معنادار و روان‌نژندی رابطه معکوس با انگیزه پیشرفت دارد ($p < 0.05$)، اما نتایج رگرسیون نشان داد که ویژگی‌های شخصیتی مادران، تاثیر معناداری بر انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان ندارد.

نتایج این مطالعه با مطالعات روساریو و همکاران (۲۰۰۴)، بروکا (۱۹۸۳)، انوگیزی (۲۰۰۰)، کاستا و مک کری (۱۹۹۲) و اخوی و همکاران (۱۴۰۱) و قناعتی کاشانی (۱۴۰۰) همسو می‌باشد. در مقایسه تطبیقی یافته‌ها و نتایج تحقیق حاضر با یافته‌های پژوهش‌های پیشین، می‌توان گفت، روساریو و

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد رابطه مستقیم و معناداری بین مسئولیت‌پذیری مادران با انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان وجود دارد ($P < 0.05$) بطوری که هرچه میزان مسئولیت‌پذیری در مادران بیشتر باشد، انگیزه پیشرفت تحصیلی فرزندان نیز بیشتر می‌شود. نتایج نشان می‌دهد هرچه میزان روان‌نژندی در مادران بیشتر باشد، انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کمتر می‌شود. زیرا از یک طرف سطح معناداری کمتر از خطای ۵ درصد شده است و از طرف دیگر مقدار همبستگی منفی بدست آمده است ($P = 0.031 < 0.05$).

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف پیش‌بینی سهل‌انگاری تحصیلی، خودکار آمدی تحصیلی و انگیزه پیشرفت دانش‌آموزان پایه ششم دوره ابتدایی شهرستان مبارکه بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران در طول آموزش مجازی در زمان همه‌گیری ویروس کرونا انجام شد. شخصیت افراد به ویژگی‌هایی پایدار اشاره دارد که منحصر به فرد بوده و ممکن

پذیری بالا نیز به راحتی میتوانند با دیگران همکاری کرده و تعامل برقرار کنند، و از آن جایی که فرزندان به هنگام آموزش مجازی در منزل بوده و مادران به نوعی به شبهه معلمان فرزندان تبدیل شده اند، وجود این ویژگی ها در شبهه معلمان و به دنبال آن الگوی پذیری فرزندان از این ویژگی های مادران می تواند به کاهش سهل انگاری آن ها کمک نماید .

هم چنین از آنجایی که خود کار آمدی به معنای اعتماد فرد به توانایی هایش برای انجام تکالیف مربوطه می باشد و نتیجه فرضیه آن شد که ویژگی های برون گرایی و مسئولیت پذیری مادر بر روی خودکار آمدی دانش آموزان تاثیر گذار است، می توان گفت مسئولیت پذیری سبب می شود، انسان کارهایش را به درستی انجام دهد و اشتیاق به کسب تجارب تازه نیز سبب کسب تجاربی میگردد که موجب کاهش اشتباه در انجام امور می شود، پس مادری که این ویژگی ها را در خود دارد و آن را به فرزند خود منتقل می کند، سبب می شود دانش آموز خودکار آمدی بالاتری داشته و در چالش ها با تکیه و اعتماد بر توانایی های خود امور را بهتر مدیریت نماید و اکنون که با چالش جدید آموزش آنلاین روبرو شده است، قادر به مدیریت بهتر امور درسی خود باشد.

مادران مسئولیت پذیر، منظم و سخت کوش، این ویژگی ها را به فرزندان خود یاد داده که سبب می شود منظم و با برنامه و آماده ی مواجهه با چالش ها بوده و در نتیجه فرزندان با انگیزش پیشرفت بالا داشته باشند. علاوه بر این، از آنجایی که افراد مسئولیت پذیر هدف جو و دارای انضباط شخصی و قابل اتکاء هستند در نتیجه به موفقیت و پیشرفت بالاتری دست می یابند، چنین مادرانی به فرزندان یاری می رسانند که با در نظر گرفتن هدف های خود، نیازهای سایرین و جامعه، علاوه بر هدف مند بودن، وظیفه شناس نیز باشند. این والدین تلاش و مسئولیت پذیری را به فرزندان خود آموخته و باعث ارتقای اعتماد به نفس و انگیزش پیشرفت آن ها می شود. در نتیجه می توان گفت که انگیزه پیشرفت بر اساس ویژگی های شخصیتی مادر در دانش آموزان پایه ششم ابتدایی در طول آموزش مجازی پیش بینی می شود.

از جمله محدودیت های این پژوهش، محدود بودن نمونه مورد مطالعه به دانش آموزان پایه ششم و شهرستان مبارکه است که میتواند قابلیت تعمیم پذیری نتایج را کاهش دهد. از آنجایی که از نتایج تحقیق به دست آمد که مسئولیت پذیر بودن مادران بر سهل انگاری، خودکار آمدی و انگیزه ی پیشرفت دانش آموزان تاثیر گذار است، پیشنهاد می شود برنامه هایی جهت بالا بردن مسئولیت پذیری مادران تدارک دیده شود و در برنامه های ویژه والدین در مدارس قرار گیرد

همکاران (۲۰۰۴) در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که خانواده نقش مهم و اساسی در ایجاد سهل انگاری دارد. بروکا [۳۸] بیان کرد که دانش آموزانی که سهل انگار هستند فشار بیش از حد بر خود وارد می نمایند و این رفتار معمولاً در خانواده هایی که به توانایی فرزندان در مورد موفقیت و شکست شک دارند بیشتر رخ می دهد. همچنین مطالعه انوگبزی (۲۰۰۰) نشان داد که خانواده نقش مهم و پویایی در سهل انگاری به صورت غیر مستقیم دارد. کاستا و مک کری (۱۹۹۲) نیز در پژوهشی به این نتیجه رسیدند که سهل انگاری تحصیلی و پنج عامل شخصیت به یکدیگر مرتبط هستند. در حقیقت، این ویژگی های شخصیتی میتوانند یکی از عوامل اصلی بروز سهل انگاری باشد. پژوهش اخوی و همکاران [۳۹] نیز نشان داد که عملکرد خانواده با سهل انگاری تحصیلی فرزندان ارتباط منفی و معنادار دارد. به این ترتیب که هر چقدر عملکرد خانواده بهبود می یابد سهل انگاری تحصیلی دانش آموزان کاهش پیدا می کند. هم چنین قناعتی کاشانی [۴۰] در تحقیقی به این نتیجه رسید که سبک های هویت و ویژگی های شخصیتی نقش مهمی در پیش بینی اعمال کاری تحصیلی دارند. پژوهش دانش و همکاران [۴۱] نیز نشان داد مسولیت پذیری مادران، خودکارآمدی دختران را پیش بینی می کند. هم چنین احمدی و عالیشاه [۴۲] به این نتیجه رسیدند که بین ویژگی های برون گرایی، انعطاف پذیری، توافق پذیری و مسئولیت پذیری با خودکارآمدی دانش آموزان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. سنقری و افشاری نیا (۱۳۹۵)، در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که ارتباط بین ویژگی های شخصیتی مادر و انگیزش تحصیلی فرزندان معنادار است. ترکمن و مرادی [۴۳] نیز در پژوهشی نشان دادند که ویژگی های شخصیت مادر به میزان ۴۶/۶ درصد از انگیزه پیشرفت دانش آموزان دختر را پیش بینی می کنند که بیشترین سهم به ترتیب مربوط به مؤلفه های باوجدان بودن، انعطاف پذیری، دلپذیر بودن، روان رنجوری و برونگرایی بود. از این میان تنها مؤلفه روان رنجوری به صورت منفی در پیش بینی انگیزه پیشرفت سهم داشت که نتایج با فرضیه پژوهش حاضر همسو می باشد.

با توجه به نتایج به دست آمده میتوان گفت در تبیین نقش ویژگی های شخصیتی مادران بر سهل انگاری میتوان گفت، ویژگی های شخصیتی مادران نقش موثری را بر سهل انگاری تحصیلی فرزندان ایفا می کند و مادران با توافق پذیری و مسئولیت پذیری بالاتر در کاهش سهل انگاری فرزندان تاثیر گذار هستند. از آنجایی که افراد مسئولیت پذیر، وظیفه شناس، هدف جو و قابل اتکاء هستند و افراد با ویژگی توافق

10- Moon, S., & Illingworth, A. (2005). Exploring the dynamic nature of procrastination: A latent growth curve analysis of academic procrastination. *Personality and Individual Differences*, 38,297,309.

11- Scher, S., & Osterman, N. (2002). Procrastination, conscientiousness, anxiety, and goals :Exploring the measurement and correlates of procrastination among school-aged children . *Psychology In The School* ,(39), 385-398.

12- Ferrari, J. R., Díaz-Morales, J. F., O'Callaghan, J., Díaz, K., & Argumedo, D (2007) .Frequent behavioral delay tendencies by adults: International prevalence rates of chronic procrastination, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 38, 457-467.

13-Onwuegbuzie,A (2000). Academic Procrastinators and Perfectionistic Tendencies among Graduate Students. *Journal of Social Behavior and Personality*,15(5), 103.

14- Jakobwski, T.G. and Dombo, M. H. (2004).The relationship of self-efficacy, Identity style, and stage of change with academic self-Regulation. *Journal of College Reading and Learning*. 35(1), 7-24.

15- Altunsoy, S. & Çimen, O., Ekici, G. & Atikc, A. D, Gokmen, A. (2010). An assessment of the factors that influence biology teacher candidates' levels of academic selfefficacy. *Procedia Social and Behavioral Sciences*,2, 2377–2382.

16- Elias, R. Z. (2008). Anti-intellectual attitudes and academic self-efficacy among business students. *Journal of Education for Business*, 84(2), 110-117.

17- Fetsco, T., & McClure, J. (2005). Educational psychology: An Integrated Approach to Classroom Decisions, Allyn & Bacon.

۱۸- تاجی پور، آمنه؛ جانجانی، بهاره؛ حبیبی، مرضیه؛ احدی، مریم؛ کربلایی، فاطمه. (۱۳۹۸) تأثیر آموزش راهبردهای خودتنظیمی بر خودکارآمدی، اضطراب امتحان و انگیزش پیشرفت دانش آموزان دختر پایه سوم دوره دو متوسطه شهر مشهد،مجله آموزش و ارزشیابی،سال دوازدهم،شماره ۴۷.

۱۹- جلیل زاده،حکیمه و زارعی،حیدرعلی.(۱۳۹۷).اثر بخشی آموزش راهبردهای خود تنظیمی بر انگیزش تحصیلی و اضطراب امتحان در دانش آموزان،نشریه آموزش و ارزشیابی،۱۱(۴۲)،۳۶-۱۳.

تا در شرایط مشابه (تعطیلی کلاس های حضوری و آموزش مجازی) سطح سهل انگاری دانش آموزان کاهش پیدا کرده و خودکار آمدی و انگیزه پیشرفت آن ها افزایش یابد و از مشکلات موجود کاسته شود. هم چنین با توجه به اینکه مشخص شد روان رنجوری والدین رابطه منفی با هر یک از متغیرهای وابسته دارد، بنابراین باید برنامه هایی جهت از بین بردن روان رنجوری مادران درگیر با این مشکل به کار برده شود. در ضمن پیشنهاد می شود که پژوهش بر روی پدران نیز انجام شود تا سهم پدران نیز مشخص شده و بتوان برنامه های جامعی برای والدین دانش آموزان تدارک دید.

منابع

1- Daniel, SJ. (2020). Education and the COVID-19 pandemic, *Prospects*, (49),91–96.

2- arbisch, D., Koenig, K. L., & Shih, F.-Y. (2015). Is There a Case for Quarantine? Perspectives from SARS to Ebola. *Disaster Medicine and Public Health Preparedness*,1(5),1-7.

3- Sprang, G., & Silman, M. (2013). Posttraumatic Stress Disorder in Parents and Youth After Health-Related Disasters.*Disaster Medicine and Public Health Preparedness*, 7(1), 105–110.

4- Brooks, S. K., Webster, R. K., Smith, L. E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N., & Rubin, G. J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence, *The Lancet*, 395(10227), 912–920.

۵- ابوالمعالی حسینی،خدیجه.(۱۳۹۹). پیامدهای روان شناختی و آموزشی بیماری کرونا در دانش آموزان و راهکارهای مقابله با آن ها، روانشناسی تربیتی، سال شانزدهم، بهار،شماره ۵۵،صص ۱۹۳-۱۵۷.

6- Cohen, J., & Kupferschmidt, K. (2020). Countries test tactics in 'war' against COVID-19, *Science*, 367,1287-1288.

7- Garrison, D. R., & Cleveland-Innes, M. (2005). Facilitating cognitive presence in online learning: Interaction is not enough. *American Journal of Distance Education*, 19, 133-148.

8- Aragon, S. R. (2003). Creating social presence in online environments. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 37(3), 57–68.

9- Grunschel, C., Patrzek, J., & Fries, S. (2013). Exploring different types of academic delayers: A latent profile analysis. *Learning and Individual Differences*, (23), 225–233.

- ۳۱- گروسی فرشی، میر تقی، محمدی، فرهاد. (۱۳۸۱). شخصیت در بزرگسالی. تبریز، تهران: نشر دانیال.
- 32- Costa P.T., Jr & McCrae R.R. (1992). Reply to Eysenck. *Personality and Individual Differences*, 13, 861-865.
- ۳۳- شمس الاحراری، مینا، صفاری نیا، مجید، و زارع، حسین. (۱۳۸۹). تاثیر آموزش مهارت های غلبه بر سهل انگاری بر سهل انگاری و عملکرد تحصیلی دانش آموزان مقطع ابتدایی. *مجله علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه شهید چمران اهواز*, ۱۷(۶), ۱۱۷-۱۰۷.
- ۳۴- حسینی، نرگس و همکاران (۱۳۸۷)، پرسشنامه های پژوهشی در زمینه روانشناسی، مشاوره، علوم تربیتی و جامعه شناسی، تهران: انتشارات سخن.
- ۳۵- جمالی، مکيه، نوروزی، آزیتا و طهماسبی، رحیم. (۱۳۹۲). عوامل مؤثر بر خودکارآمدی تحصیلی و ارتباط آن با موفقیت تحصیلی در دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بوشهر سال ۹۳-۱۳۹۲، *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*, ۱۳(۱), ۶۴۱-۶۲۹.
- ۳۶- دوان پی، شولتز و سیدنیال، شولتز. (۲۰۱۳). نظریه های شخصیت. ترجمه: یحیی سید محمدی (۱۳۹۳)، تهران، نشر ویرایش.
- ۳۷- سنقری، زهرا و افشاری نیا، کریم. (۱۳۹۵). بررسی رابطه بین ویژگی های شخصیتی مادر با انگیزش پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهرستان کرمانشاه، *کنفرانس بین المللی نوآوری در علوم و تکنولوژی*، ۲، ۵، ۴۵-۵۵.
- 38- Burka, J. & Yuen, L. (1983). *Procrastination: Why you do it, what to do about it.* (2end). New York.
- ۳۹- اخوی ثمرین، زهرا؛ اژدری، رامین و بیگدلی، معرفت الله. (۱۴۰۱). مدل-یابی علی نقش عملکرد خانواده در پیش بینی اضطراب کرونا با میانجیگری اهمال کاری تحصیلی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم، *مجله علوم مراقبتی نظامی*, ۳۲(۲), ۹۷-۸۸.
- ۴۰- قناعتی کاشانی، جمیله. (۱۴۰۰). پیش بینی اهمال کاری تحصیلی بر اساس سبک های هویت و ویژگی های شخصیتی هگزاکو دانش آموزان در دوران آموزش مجازی ناشی از شیوع کرونا ویروس (کووید-۱۹)، *پیشرفت های نوین در علوم رفتاری*, ۶ (۵۴), ۳۶۸-۳۵۳.
- 20- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2002). The 'what' and 'why' of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behaviour. *Psychological Inquiry*, 11, 227-268.
- ۲۱- منظری توکلی، ع. (۱۳۷۵). بررسی رابطه ی انگیزه پیشرفت، هسته کنترل و پیشرفت تحصیلی در بین دانش آموزان مقطع متوسطه شیراز، پایان نامه کارشناسی ارشد روان شناسی تربیتی، دانشگاه شیراز.
- 22- Steinmay, R. & Spinath, B. (2009). The Importance of Motivation as a Predictor of School Achievement, Learning And Individual Differences, (19), 80-90.
- ۲۳- جعفریان، سکینه؛ او جاقی، ناهید؛ نجفی، حبیب الله. (۱۳۹۵). مدل علی تاثیرگذاری کنش استاد در کلاس درس انگیزه پیشرفت و خودتنظیمی بر عملکرد تحصیلی، پژوهش های آموزش و یادگیری، دوره ۱۳، شماره ۲، صص ۶۱-۷۴.
- ۲۴- نجمی، سید بدرالدین. (۱۳۸۹). رابطه صفات شخصیتی والدین با نوع اختلالات رفتاری کودکان، *مجله اصول بهداشت روانی*، دوره ۱۲، شماره ۴۶، ۵۲۲-۳۳.
- ۲۵- عامری زاده، سید محسن و فاتحی زاده، مریم. (۱۳۸۴). بررسی و مقایسه اثربخشی تکنیک های شادی بخش در پیشرفت های تحصیلی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره راهنمایی شهر اصفهان، اصفهان، شورای تحقیقات سازمان آموزش و پرورش استان اصفهان.
- 26- Roberts BW, Donnellan MB, Hill PL. (2013). Personality trait development in adulthood. *Handbook Of Psychology*, Editor In Chief, 183-196.
- ۲۷- عیسائی چشمه ماهی، مریم، باقریان، فاطمه، و حسن زاده توکلی، محمدرضا. (۱۳۹۰). بررسی رابطه ابعاد شخصیت با عملکرد تحصیلی دانشجویان. مدیریت و برنامه ریزی در نظام های آموزشی، ۴(۶)، ۱۱۵-۱۳۰.
- 28- Ozer, B.U., Demir, A. & Ferrari, J.R. (2009). Exploring academic procrastination among Turkish Students: Possible Gender Differences in Prevalence and Reasons. *The Journal of Social Psychology*, 149(2), 241-57.
- 29- Cochran, William G. "1977 Sampling techniques.
- 30- Van Der Linden, D., Vreeke, L., Muris, P. (2013). Don't be afraid of the general factor of personality (GFP): its relationship with behavioral inhibition and anxiety symptoms in children. *Personality and Individual Differences*, 54(3), 367-71.

۴۱- دانش، عصمت، نیکومنش، نرسانگا، شمشیری، مینا، سلیمی
نیا، نرگس. (۱۳۹۴). پیش‌بینی خودکارآمدی دختران دانش‌آموز
دبیرستان بر اساس ویژگی‌های شخصیتی مادران. دانش
و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، ۱۶(۳)، ۸۹-۷۹.

۴۲- احمدی، حسین و عالی‌شاه، مهدی. (۱۳۹۸). رابطه بین ویژگی
های شخصیتی و ابعاد آن با انگیزه پیشرفت و خودکارآمدی
تحصیلی (مطالعه موردی: دانش‌آموزان دوره اول متوسطه ناحیه
دو ساری)، چهارمین کنفرانس ملی رویکردهای نوین در
آموزش و پژوهش.

۴۳- ترکمن، مریم و مرادی، حجت‌الله. (۱۳۹۹). پیش‌بینی انگیزه
پیشرفت دانش‌آموزان دختر بر اساس کمال‌گرایی و ویژگی
های شخصیتی مادران. رویش روان‌شناسی، ۲، صص ۴۷-۵۶.